

Előszó

A magyar társadalom mindig élénken érdeklődött a korai magyar történelem iránt. Korábban a kíváncsiságát jobbra olyan professzionális kutatók elégítették ki, akik komoly tekintéllyel rendelkeztek a szélesebb olvasóközönség körében is. Ám a rendszerváltozást követő évtizedekben szinte gátszakadás következett be. Vadabbnál vadabb elméletekkel önjelölt „őstörténészek” léptek színre és vonták bűvkörükbe a gyanútlan és védtelen közvéleményt, miközben a témával hivatásszerűen foglalkozó kutatók csak kapkodták a fejüket. Jóllehet az utóbbiak a rájuk szórt vádakkal ellentétben egyáltalán nem hanyagolták vagy ferdítették el a magyar történelemnek ezt a fontos és izgalmas korszakát, nehezen állták a kommunikációs versenyt az új technológiák által teremtett új helyzetben. Ebben a kommunikációs térben a magyar őstörténetet illetően a tények helyét a kinyilatkoztatások, a józan ész helyét az érzelmek, a higgadt érvelés helyét pedig a megbélyegzések vették át.

Ugyanakkor a tudományos világban belül is komoly átrendeződés ment végbe. A korábbi őstörténeti modelleket jórészt meghatározó nyelvészet pozíciói meggyengültek, a termékeny kelet-európai kapcsolatokat kiépítő régészet és az archeogenetikáé (archeogenomikáé) pedig napról napra erősödik. Csak az utóbbi évtizedben olyan tények és összefüggések tárultak fel, amelyekről a korábbi körülmények között álmodni sem mertünk volna.

Ezek a fejlemények indítottak arra, hogy a Bölcsészettudományi Kutatóközpont főigazgatójaként 2012 februárjában létrehozam a Magyar Őstörténeti Témacsoportot (MÓT), amely 2013-tól önálló, bár meglehetősen szerény költségvetéssel működött a Központon belül. A csoport alapkutatásokat végzett, egyúttal közös munkára hívta és éveken át sikeresen fogta össze a témában érintett összes tudományág képviselőit, elősegítve ezzel az interdiszciplináris kutatásokat, a hazai és külföldi, kiemelten is a kelet-európai kutatók közötti együttműködést. A témacsoport fontos feladatának tartotta az ismeretterjesztés megújítását is, azt, hogy korszerű, hiteles és fogyasztható információkkal lássa el az érdeklődő közvéleményt, s ezzel fegyvert adjon a kezébe a rá zúduló diletáns elképzelésekkel szemben. Az eredmények közül csak egyet emelek ki: a Helikon Kiadóval közösen megjelentetett, *Magyar őstörténet* című, hatkötetes sorozatunkat, amely nemcsak a nagyközönség körében aratott hatalmas sikert, de az egyetemi oktatásban is tananyag lett belőle.

A száznál is több szerzőt megmozgató vállalkozás lelke, vezető szerkesztője Sudár Balázs volt, aki 2016-tól irányította a MÓT munkáját, és aki az utóbbi fél

évtizedben a magyar őstörténetkutatás egyik vezető személyiségévé nőtte ki magát (időközben összefoglalót is írt a honfoglalásról). Külön érdeme, hogy jó kapcsolatokat épített ki azokkal a hagyományőrökkel, akik nyitottak az új tudományos eredményekre, s akik gyakorlati tapasztalataikat szívesen osztják meg azokkal a kutatókkal, akik nyitottak a józan gondolkodású hagyományőrök iránt. Sudárt szoros szakmai barátság és sok közös gondolkodás kapcsolja össze B. Szabó Jánossal, akinek figyelme az utóbbi években fordult egyre erőteljesebben a magyar őstörténet felé. Nem meglepő hát, hogy egy idő után közös publikációkkal is a nyilvánosság elé léptek. Önálló és közös írásaikat ugyanaz a két dolog jellemzi: 1. az elődöknek járó köteles tisztelet mellett sem riadnak vissza a tudományos status quo, az évtizedeken át megingathatatlanak bizonyult paradigmák megkérdőjelezésétől; 2. a magyarok korai történetét visszahelyezik abba a keretbe, amelyben az egyedül értelmezhető: a lehető legszélesebb értelemben felfogott sztyeppetörténetbe. A téma természetéből kifolyólag nem állítható, hogy minden érintett problémát végérvényesen megoldottak volna, vagy hogy minden ötletük időtállóan bizonyul majd (bár például a korai magyaroknál korábban általánosan felételezett kettős királyság intézményét szerintem végleg kiiktatták a komolyan vehető elméletek köréből). Annál is kevésbé, mert ők maguk sem ezzel az igénnyel lépnek fel. Valójában a megközelítésmódjuk: a megcsontosodott tételek alapos körüljárása, újragondolása, a bizonyítékok gondos mérlegelése, korábban elhanyagolt összefüggések figyelembe vétele és számos új ötlet felvetése teszi írásaikat izgalmassá és megkerülhetetlenné. Az a szemléletmód, mely szerint a magyarság korai története nem magyar belügy, hanem Eurázsia történetének szerves része, és nemzetközileg releváns tudományos kérdés.

Abban a szerencsében volt részem, hogy ezeket a tanulmányokat nagyrészt már születésük folyamatában megismerhettem. Meggyőződésem szerint alkalmasak arra, hogy újabb kutatásokat és gondolkodási irányokat ösztönözzenek, különösen, ha összefüggően olvassuk őket. Ezért vetettem fel a szerzőknek, hogy a különböző helyeken megjelent tanulmányokat adjuk ki kötetben, másoknak is lehetővé téve azt az élményt, amit az Árpádok nyomában járó tanulmányok egymás utáni olvasása nyújt. Szerencsére ők is jónak találták az ötletet, így hát nekiláttak a tanulmányok frissítésének, kiegészítésének, és végül létrejöhett ez a kötet. Jó szívvel ajánlom mindenkinek, aki történelmünknek erről a csodálatos korszakáról nemcsak „kész” ismereteket akar kapni, de töprengésre vagy továbbgondolásra érdemes okfejtéseket és ötleteket is.

Szentendre, 2021. február 25.

Fodor Pál